

ПРАВО

DOI <https://doi.org/10.32844/ibpala-2026-1.01>
УДК 344.13(477)

КРИМІНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВІЙСЬКОВОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Войтко Тетяна Миколаївна,наукова співробітниця науково-дослідного відділу
Наукового центру проблем виховання доброчесності
та запобігання корупції в секторі безпеки та оборони
Національного університету оборони України
Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4326-0633>**Мензак Сергій Андрійович,**слухач Національного університету оборони України,
майор
Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-6829-0241>

Тема дослідження становить винятковий інтерес в умовах воєнного стану, оскільки вона охоплює специфічну групу злочинів, що посягають на встановлений порядок несення військової служби та обороноздатність держави в цілому. Військова злочинність це сукупність кримінальних правопорушень, вчинених військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, де основною особливістю цих злочинів є те, що вони безпосередньо впливають на боєздатність та військову дисципліну. В умовах повномасштабного вторгнення спостерігається динаміка зростання правопорушень, пов'язаних із самовільним залишенням частин (СЗЧ) та невиконанням наказів, що потребує адаптації кримінального законодавства та посилення ролі Військової служби правопорядку (ВСП).

Дослідження військової злочинності неможливе без аналізу її історичного генезису. «Військове право» завжди розвивалося паралельно з еволюцією самої держави та її збройних сил, трансформуючись від суворих середньовічних кодексів до сучасних стандартів міжнародного гуманітарного права. Історичний аналіз підтверджує, що ефективність боротьби з військовою злочинністю залежить не від жорсткості покарання, а від розуміння причин девіантної поведінки військового в певну епоху.

Кримінальна характеристика дає змогу не лише кваліфікувати дії винних осіб, а й розробити ефективні заходи превенції та запобігання злочинності в Збройних Силах України та в оборонному секторі, що є критично важливим для збереження стійкості та боєздатності сил оборони. За допомогою отриманих результатів можна буде здійснити напрацювання ефективних методик із подальшим їхнім упровадженням до наявної системи вітчизняного законодавства. Це, своєю чергою, має позитивно відобразитися на поступовому зниженні кількості вчинених протиправних діянь за відповідними складами кримінальних правопорушень. Окрім того, слушно вести мову про адаптацію відповідних правничих механізмів, релевантну викликам саме сьогодення у досліджуваній сфері.

Ключові слова: військова злочинність, військова служба, воєнний стан, правове регулювання, правоохоронні органи.

© Войтко Т. М., Мензак С. А., 2026

Ця стаття є відкритою для доступу та поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0. (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0. (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

CRIMINAL CHARACTERISTICS OF MILITARY CRIME

Voitko Tetyana Mykolaivna,

Research Associate, Research Department
Scientific Center for Integrity Education
and Corruption Prevention in the Security and Defense Sector
National Defense University of Ukraine
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4326-0633>

Menzak Serhiy Andriyovych,

student at the National Defense University of Ukraine,
Major
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-6829-0241>

The subject of this study is of particular interest in the context of martial law, as it covers a specific category of crimes that undermine the established order of military service and the state's overall defense capability. Military crime is a set of criminal offenses committed by military personnel, as well as conscripts and reservists during training exercises, where the main characteristic of these crimes is that they directly affect combat readiness and military discipline. In the context of a full-scale invasion, there is a rising trend in offenses related to unauthorized absence from units (UAU) and failure to obey orders, which requires the adaptation of criminal legislation and a strengthened role for the Military Law Enforcement Service (MLES).

The study of war crimes is impossible without an analysis of their historical origins. "Military law" has always developed in parallel with the evolution of the state itself and its armed forces, transforming from strict medieval codes to modern standards of international humanitarian law. Historical analysis confirms that the effectiveness of combating war crimes depends not on the severity of punishment, but on an understanding of the causes of deviant behavior among military personnel in a given era.

A criminal profile not only allows for the classification of the actions of those responsible but also enables the development of effective measures to prevent and combat crime within the Armed Forces of Ukraine and the defense sector, which is critical to maintaining the resilience and combat readiness of the defense forces. Based on the results obtained, it will be possible to develop effective methodologies and subsequently integrate them into the existing domestic legal framework. This, in turn, should lead to a gradual reduction in the number of unlawful acts committed under the relevant criminal offenses. In addition, it is appropriate to discuss the adaptation of relevant legal mechanisms to meet the specific challenges of the present day in the field under study.

Key words: war crimes, military service, martial law, legal regulation, law enforcement agencies.

Актуальність теми

За даними Верховного Суду, у 2024 році судами за різні кримінальні правопорушення було засуджено 6532 військовослужбовців (у 2023 році – 5339, у 2022 році – 2138 військовослужбовців). Загалом за три роки з моменту повномасштабного вторгнення засуджено до різних видів покарання 14 009 військовослужбовців. Це 10,6 % від загальної кількості осіб, засуджених у 2024 році в Україні.

Враховуючі стрімкий ріст питомої ваги злочинів вчинених військовослужбовцями, сьогодні в умовах повномасштабної російсько-української війни, питання військової злочинності має критично важливе значення, оскільки злочинність у військовому середовищі безпосередньо підриває боєздатність, знижує дисципліну та деморалізує особовий склад.

Саме тому, дослідження умов та способів вчинення військових кримінальних правопорушень є важливим засобом для удосконалення правозастосовної практики в Україні, зокрема в частині розробки дієвих механізмів запобігання та боротьби з військовою злочинністю.

Стан дослідження

Ідейно-інформаційним підґрунтям статті, став науковий доробок наступних авторів та науковців як: М. Карпенко (науковий акцент зосереджений на кримінально-правовій кваліфікації та теоретичних засадах відповідальності за злочини проти національної безпеки та військові злочини), С. Цуцкідзе (Основні положення його досліджень зосереджені на розмежуванні складів злочинів, процесуальних особливостей документування та імплементації міжнародних стандартів), Н. Дмитренко

(зосередила увагу на питаннях адміністративно-правового та кримінального забезпечення дисципліни), А. Бахмач (автор у своїх працях детально проаналізував кримінологічну детермінацію злочинності серед військовослужбовців, його дослідження дозволили виокремити специфічні чинники (соціальні, психологічні та організаційні), Є. Пузиревський (зосередив увагу на кримінально-правовій кваліфікації окремих видів військових злочинів), В. Шепітько (у своїх працях акцентує увагу на розслідуваннях злочинів (зокрема тих, що вчиняються в умовах війни), Д. Ягунов (є експертом з прав людини та міжнародних стандартів правосуддя) та інші науковці які зробили значний внесок у дослідження питання військової злочинності.

Мета статті

Мета роботи полягає в аналізі умов та факторів, що впливають на правове регулювання суспільних відносин у сфері вдосконалення нормативно-правового забезпечення процесів запобігання вчиненню військовослужбовцями кримінальних правопорушень в Україні.

Виклад основного матеріалу

Військова злочинність це об'єктивне, соціальне, історично мінливе, негативне явище у вигляді сукупності всіх злочинів, вчинених особами із числа Збройних Сил, інших військ і військових формувань, а також громадянами, що перебувають у запасі, під час проходження ними військових зборів і персоналом військових частин, з'єднань, установ у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків або в розташуванні цих частин, з'єднань і установ, за певний час і в певному просторі (Пузиревський, 2011).

Аналіз наукових праць А. Бахмача та Є. Пузиревського дозволяє констатувати, що військова злочинність включає в себе сукупність кримінальних правопорушень, що посягають на встановлений законодавством порядок несення або проходження військової служби, вчинених спеціальним суб'єктом – військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів. Вона охоплює широке коло діянь, від порушень статутних правил взаємовідносин та порядку підлеглості (непокора, невиконання наказу, опір начальникові) до ухилень від служби (самовільне залишення частини, дезертирство, самокалічення) та злочинів проти порядку володіння військовим майном чи експлуатації бойової техніки. В умовах воєнного стану зміст військової злочинності доповнюється специфічними складами, пов'язаними з порушенням правил несення бойового чергування, добровільною здачею в полон або мародерством, що в сукупності створює пряму загрозу обороноздатності держави та стабільності функціонування збройних сил (Бахмач, 2024; Пузиревський, 2011).

Історія розвитку військової злочинності нерозривно пов'язана з еволюцією міжнародного гуманітарного права, яке визначає норми ведення

війни, обмеження для військових і обов'язки щодо цивільного населення. Військові злочини, які порушують ці норми, завжди були визнані особливо тяжкими і мали значні наслідки для міжнародних відносин. Перші спроби правового регулювання військових дій були зроблені в античні часи, коли виникали перші закони війни, такі як правила ведення битв і захисту полонених. Однак серйозні кроки в напрямку правового обмеження жорстокості у війнах були зроблені лише в ХХ столітті, зокрема через розробку Женевських конвенцій та інших міжнародних актів (Конвенція про захист цивільного населення під час війни, 1949). Ці документи поклали початок системі міжнародного права, що визначає воєнні злочини та умови їх розслідування.

Особливістю сучасної військової злочинності є її вплив на психологічний стан учасників бойових дій. Дане питання також висвітлюється в роботах Н. Дмитренка, які досліджують кримінологічний портрет військовослужбовця, що вчинив правопорушення в умовах війни. Автор вказує на роль стресових ситуацій, тривалих бойових дій і їх вплив на психічний стан військових, що можуть стати причиною вчинення злочинів, таких як мародерство, відмова від виконання військових обов'язків або навіть порушення норм ведення бойових дій (Дмитренко, 2019).

Таким чином, історико-правовий аспект військової злочинності є важливим для розуміння розвитку військового права, його застосування в умовах війни та адаптації до нових реалій.

У кримінологічній науці й практиці терміном «злочинність» прийнято позначати сукупність кримінальних правопорушень (злочинів і кримінальних проступків) одного або кількох видів, що мають масовий характер і закономірно повторюються у державі або в окремому регіоні протягом певного періоду часу (Карпенко, 2025).

Є. Пузиревський акцентує увагу на тому, що «злочинність військовослужбовців» – визначена як об'єктивне, соціальне, історично мінливе, негативне явище у вигляді сукупності всіх злочинів, вчинених особами із числа Збройних Сил, інших військ і військових формувань, а також громадянами, що перебувають у запасі, під час проходження ними військових зборів, і персоналом військових частин, з'єднань, установ у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків або в розташуванні цих частин, з'єднань і установ, за певний період часу і в певному просторі.

Доводиться, що злочинність військовослужбовців і військові злочини співвідносяться як ціле і його частина. У цілому злочинність військовослужбовців ділиться на дві великі групи: загальнокримінальні злочини та військові злочини. Військові злочини в структурі злочинності військовослужбовців відокремлюються в окрему групу на підставі додаткових критеріїв – спеціального суб'єкта і родового об'єкта, в якості якого виступають суспільні відносини із приводу несення військової служби, установлений порядок

здійснення даного виду державної діяльності (Пузиревський, 2011).

Під злочинністю в Збройних Силах України Н. Дмитренко пропонує розуміти «невід'ємну та зумовлену внутрішньою й зовнішньою детермінацією сукупність учинених особами з особового складу Збройних Сил України, а також громадянами, що перебувають у запасі, під час проходження ними військових зборів, чи персоналом військових частин, з'єднань та установ у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків або в розташуванні цих частин, з'єднань і установ кримінальних правопорушень» (Дмитренко & Шкута, 2022).

Досліджуючи напрацювання деяких науковців у сфері кримінального права та виходячи із аналізу Кримінального кодексу України (Кримінальний кодекс України, 2001) слід виділити низку специфічних ознак, які дозволяють відмежувати військові кримінальні правопорушення від інших.

До таких специфічних ознак належать:

Специфічний родовий об'єкт посягання. Таким об'єктом є встановлений законодавством України порядок несення або проходження військової служби.

Спеціальний суб'єкт. Суб'єктами військових кримінальних правопорушень можуть бути лише особи, які мають особливий правовий статус – військовослужбовці, а також військовозобов'язані та резервісти під час проходження ними відповідних зборів. Як влучно зазначає Н. Дмитренко, вік особи, з якого настає кримінальна відповідальність за військові злочини, є 18 років, адже винятково з цього віку згідно з законодавством України особа може набути статусу військовослужбовця, військовозобов'язаного або резервіста (Дмитренко, 2018).

Підвищена суспільна небезпечність. Ця ознака впливає з особливої важливості родового об'єкта. Посягання на порядок несення військової служби, завдають або створюють реальну загрозу завдання істотної шкоди інтересам військової безпеки держави.

Ключовою ознакою військових кримінальних правопорушень є спеціальний суб'єкт. Відповідно до статті 401 КК України, до них належать, військовослужбовці Збройних Сил України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань (Кримінальний кодекс України, 2001).

Для визнання особи суб'єктом військових злочинів важливе значення має встановлення моменту початку і закінчення проходження військової служби, оскільки вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого розділом XIX Особливої частини Кримінального кодексу України, можливе тільки у цей проміжок

часу, тобто у період проходження військової служби (Дмитренко, 2018).

М. Цуцкірідзе виділяє три специфічні ознаки військових кримінальних правопорушень, що дозволяють відмежувати ці суспільно небезпечні діяння від кримінально протиправних діянь, відповідальність за вчинення яких передбачено в інших розділах Особливої частини КК України, а також від інших правопорушень. Такими ознаками є:

1) військовими кримінальними правопорушеннями є лише ті кримінальні правопорушення, що передбачені у Розділі XIX Особливої частини КК України «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)»;

2) родовим об'єктом військових кримінальних правопорушень виступають суспільні відносини у сфері забезпечення встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби;

3) суб'єктами військових кримінальних правопорушень можуть бути лише військовослужбовці, а також військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів (Цуцкірідзе, 2025).

На думку М. Цуцкірідзе, для того щоб у діянні певної особи був наявний склад військового кримінального правопорушення, окрім загальних ознак, необхідною є наявність сукупності у відповідному делікті трьох вищеперелічених ознак. Відповідно, у разі відсутності хоча б однієї із зазначених ознак склад військового кримінального правопорушення відсутній. Тому не підпадають під кваліфікацію як військові кримінальні правопорушення діяння, що не посягають на встановлений порядок несення військової служби (наприклад, викрадення приватного майна, посягання на статеву свободу або статеву недоторканість, хуліганство, що вчинені на території військової частини) (Цуцкірідзе, 2025).

Введення воєнного стану суттєво вплинуло на кваліфікацію багатьох кримінальних правопорушень, однак цей вплив не є однаковим. Ключовою проблемою є розмежування обставини «вчинення злочину в умовах воєнного стану» та кваліфікуючої ознаки «вчинене в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці». Перша, згідно з пункту 11 частини першої статті 67 КК України, є обставиною, що обтяжує покарання, і враховується судом при його призначенні для будь-якого злочину. Друга є конструктивною ознакою основного або кваліфікованого складу низки військових кримінальних правопорушень (наприклад частина третя статті 402, частина третя статті 404, частина п'ята статті 407 КК України). Встановлено, що ці поняття є різними за своєю правовою природою і не повинні змішуватися (Гловюк, 2024).

Окремим викликом є кваліфікація воєнних злочинів, зокрема за статтею 438 КК України. Для правильної кваліфікації необхідно довести так званий контекстуальний елемент – наявність

прямого зв'язку між діянням (наприклад, вбивством цивільного) та збройним конфліктом. Відсутність цього елемента виключає кваліфікацію діяння як воєнного злочину і вимагає застосування загальнокримінальних норм та відповідної кваліфікації (Пузиревський, 2011).

На думку В. Шепітька, криміналістична характеристика злочинів являє собою результат наукового аналізу й узагальнення типових ознак певного виду або роду злочинів. Це система відомостей про криміналістично значущі ознаки злочинів даного виду, що відбивають закономірні зв'язки між ними, і слугує побудові та перевірці слідчих версій у розслідуванні конкретних злочинів. Ця характеристика відображає злочин та його складові елементи, є результатом наукового узагальнення типових ознак та особливостей певного виду злочинної діяльності, вона використовується в розслідуванні конкретної кримінальної справи при побудові й перевірці слідчих версій з метою обрання ефективної системи (алгоритму) слідчих дій, оперативно-розшукових заходів і тактики їх проведення. Криміналістична характеристика злочинів слугує слідчому як своєрідною інформаційною базою, яка відбивається в певній структурі. Доцільним є визначення восьми елементів останньої, як-то: 1) спосіб злочину; 2) місце й обстановка; 3) час учинення злочину; 4) знаряддя й засоби; 5) предмет посягання; 6) особа потерпілого; 7) особа злочинця; 8) типові сліди злочину (Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі, 1949).

У науковій спільноті існує думка, що у структурі військової злочинності відбулося зміщення акцентів. Якщо у 2016–2020 роках значну частку становили тяжкі злочини (до 75–85 %), то в умовах воєнного стану домінуючими стали правопорушення проти порядку проходження служби (Блага, 2025).

Найбільш поширеними категоріями у 2022–2024 роках стали:

Самовільне залишення військової частини (стаття 407 КК України). Це правопорушення є наймасовішим. Воно часто вчиняється через психологічну втому, сімейні обставини або незгоду з рішеннями командування. Питома вага самовільного залишення військової частини у структурі військової злочинності є критично високою.

Дезертирство (стаття 408 КК України). На відміну від самовільного залишення частини, дезертирство передбачає умисел назавжди залишити військову службу. Зростання кількості таких випадків свідчить про глибокі проблеми в морально-психологічному забезпеченні окремих підрозділів.

Непокора (стаття 402 КК України). Умисне невиконання наказу в умовах бою є найбільш небезпечним діянням, що підриває основу військового управління. Саме ця стаття стала однією з тих, кількість проваджень за якими стрімко зросла у 2022 році.

Недбале ставлення до військової служби (стаття 425 КК України) та бездіяльність військової влади (стаття 426 КК України) є специфічними правопорушеннями, суб'єктами яких є військові службові особи. Недбалість проявляється у невиконанні або неналежному виконанні своїх обов'язків через сумлінне ставлення до них, що спричинило тяжкі наслідки. В умовах війни такими наслідками часто стають загибель особового складу або втрата бойової техніки. Науковий аналіз свідчить про зростання кількості таких справ у 2023–2024 роках у зв'язку з перевіркою дій командування під час оборонних операцій (Цуцкірідзе, 2025).

Злочини проти основ національної безпеки у військовому середовищі: Науковці відзначають появу нових форм злочинної діяльності, таких як колабораціонізм військовослужбовців на окупованих територіях та передача розвідувальних даних ворогу (Блага, 2025).

Однак глибший аналіз виявляє тривожну тенденцію: стрімке зростання кількості зареєстрованих проваджень не корелює зі зростанням кількості справ, які доходять до суду з обвинувальним актом. Існує значний розрив між реєстрацією та судовою перспективою. Як зазначають аналітики, складається враження, що «чи більше відкривається кримінальних проваджень... тим менше стає кількість «реальних» кримінальних проваджень з підозрюваними» (Ягунов, 2025).

Від початку саме повномасштабного вторгнення ведеться посиленна діяльність щодо приведення у відповідність українських підходів до визнаних європейських стандартів. Такі заходи можна, умовно, розмежувати на два етапи, що відображають еволюцію кримінальної політики держави (Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі, 1949).

На першому етапі – 2022 рік, основний акцент робився на посиленні відповідальності. Було внесено низку змін до Кримінального кодексу України, які посилили санкції за злочини проти основ національної безпеки, колабораційну діяльність та окремі військові правопорушення. Було також внесено зміни до Кримінального процесуального кодексу України, зокрема до статті 615 Кримінального процесуального кодексу України, які врегулювали особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного стану. Ці зміни дозволили продовжувати строки тримання під вартою за рішенням прокурора за неможливості функціонування судів та встановили, що до військовослужбовців, які підозрюються у вчиненні певних злочинів, застосовується виключно запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Такі кроки були спрямовані на демонстрацію жорсткої позиції держави та мали на меті залякування потенційних правопорушників (Кримінальний процесуальний кодекс України, 2012).

Однак згодом, зіткнувшись із масовим характером таких правопорушень, як самовільне

залишення частини та дезертирство, та усвідомивши цінність кожного військовослужбовця для оборони країни, кримінальна політика почала еволюціонувати. Законодавець перейшов від суто репресивних методів до пошуку більш гнучких механізмів, спрямованих на збереження боєздатного особового складу. Яскравим прикладом цього є законопроект № 11322 від 06.06.2024, підтриманий Верховною Радою України у першому читанні. Його мета – встановити правові механізми для повернення до служби військовослужбовців, які самовільно залишили частину, але готові продовжувати виконувати свій обов'язок. Водночас такий підхід створює новий виклик: необхідно знайти баланс, щоб гуманізація не сприймалася як безкарність і не підривала дисципліну серед тих, хто сумлінно несе службу (Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за злочини проти встановленого порядку несення або проходження військової служби під час дії воєнного стану, 2024).

Висновки

На підставі викладеного вище, можна зробити висновок, що військова злочинність у поточних вітчизняних реаліях становить істотну загрозу національній безпеці України. Вона давно стала складним явищем, яке, до того ж, схильне до прогресування із деструктивної точки зору. Тому й наявна система управлінських, організаційних та правових заходів стикається з багатьма проблемами, що вимагають ефективного вирішення.

Кримінальна характеристика військової злочинності в сучасних умовах демонструє складну динаміку переходу від традиційних дисциплінарних порушень до масових правопорушень проти порядку проходження служби та основ національної безпеки. Стрімке зростання кількості облікованих злочинів свідчить про глибоку кризу системи військового правопорядку під тиском повномасштабної війни.

Основними факторами та передумовами цієї ситуації є поєднання економічних явищ які впливають на порядок проходження військової служби, психологічного виснаження особового складу та недоліків у системі військового управління. Низька ефективність передачі справ до суду вказує на необхідність реформування органів досудового розслідування та належної взаємодії з іншими правоохоронними органами для забезпечення невідворотності покарання.

У майбутньому запобігання військовій злочинності має ґрунтуватися на комплексному підході: від покращення соціального захисту військових до впровадження сучасних криміналістичних методів контролю за зброєю та майном. Лише через гуманізацію відносин всередині армії при збереженні суворості законності Україна зможе підтримувати високий рівень обороноздатності

та мінімізувати негативний вплив злочинності на національну безпеку. Науковий пошук у цьому напрямку, представлений працями провідних українських вчених, залишається фундаментом для практичних реформ у військовій та правоохоронній сферах.

Список використаних джерел

- Бахмач, А. (2024). Фактори, що впливають на рівень ризиків вчинення кримінальних правопорушень військовослужбовцями, які брали участь у бойових діях, та їх своєчасне виявлення (досвід США). *Юридичний вісник*, 3(72), 190–197. <https://doi.org/10.18372/2307-9061.72.19080>
- Блага, А. (2025). Деякі тенденції стану та динаміки кримінальних правопорушень в Україні. *Злочинність в Україні: сучасний стан та погляд у майбутнє* (с. 26–28). Право. <https://doi.org/10.31359/9786178617035>
- Гловюк, І. (2024). Алгоритмізація дослідження вироків за ст. 438 КК України. *СБУ в умовах війни в Україні. Сучасні реалії та інноваційні стратегії забезпечення національної безпеки: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (с. 215–219). Алерта.
- Дмитренко, Н. & Шкута, О. (2022). *Злочинність у Збройних Силах України: кримінологічна характеристика та запобігання*. Гельветика.
- Дмитренко, Н. (2018). Суб'єктивні ознаки складу військових злочинів. *Право і суспільство*, 6(2), 150–156.
- Дмитренко, Н. (2019). Особливості профілактики та попередження окремих груп злочинів у Збройних Силах України. *Право та державне управління*, 4, 101–105. <https://doi.org/10.32840/pdu.2019.4.15>
- Карпенко, М. (2025). Поняття та загальна характеристика військової злочинності як наукова і прикладна проблема. *Інформація і право*, 2(53), 223–233. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.2\(53\).334253](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.2(53).334253)
- Конвенція про захист цивільного населення під час війни (Женевська конвенція IV). (1949). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
- Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі (Женевська конвенція II) (1949). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text
- Кримінальний кодекс України № 2341-III (2001). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
- Кримінальний процесуальний кодекс України № 4651-VI (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
- Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших

законодавчих актів України щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за злочини проти встановленого порядку несення або проходження військової служби під час дії воєнного стану № 11322 (2024). <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44373>

- Пузиревський, Є. (2011). *Кримінологічний аналіз і запобігання військовим злочинам* (Автореферат дисертації кандидата наук). Харківський національний університет внутрішніх справ.
- Пузиревський, Є. (2011). *Кримінологічний аналіз і запобігання військовим злочинам* (Дисертація кандидата наук). Харківський національний університет внутрішніх справ.
- Цуцкірідзе, М. (2025). *Кваліфікація військових кримінальних правопорушень*. ДДУВС.
- Шепітько, В. (2008). Особа потерпілого в системі криміналістичної характеристики злочинів. *Проблеми законності*, 93, 168–174.
- Ягунов, Д. (2025). Злочини проти військової служби в Україні у 2025 році. <https://www.yagunov.in.ua/2025-milit>

References

- Bakhmach, A. (2024). Faktory, shcho vplyvaiut na riven ryzykiv vchynennia kryminalnykh pravoporushen viiskovosluzhbovtsiamy, yaki braly uchast u boiovykh diiakh, ta yikh svoiechasne vyjavlennia (dosvid SShA). [Factors influencing the risk of criminal offenses committed by military personnel who have participated in combat operations, and their timely detection (U. S. experience)]. *Yurydychnyi visnyk*, 3(72), 190–197. <https://doi.org/10.18372/2307-9061.72.19080> [in Ukrainian].
- Blaha, A. (2025). Deiaki tendentsii stanu ta dynamiky kryminalnykh pravoporushen v Ukraini. [Some Trends in the Status and Dynamics of Criminal Offenses in Ukraine]. *Zlochynnist v Ukraini: suchasnyi stan ta pohliad u maibutnie* (s. 26–28). Pravo [in Ukrainian].
- Hloviuk, I. (2024). Alhorytmizatsiia doslidzhennia vyrokiv za st. 438 KK Ukrainy. [Algorithmic Analysis of Sentences Under Article 438 of the Criminal Code of Ukraine]. *SBU v umovakh viiny v Ukraini. Suchasni realii ta innovatsiini stratehii zabezpechennia natsionalnoi bezpeky: materialy mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii* (s. 215–219). Alerta [in Ukrainian].
- Dmytrenko, N. & Shkuta, O. (2022). *Zlochynnist u Zbroinykh Sylakh Ukrainy: kryminolohichna kharakterystyka ta zapobihannia*. [Crime in the Armed Forces of Ukraine: A Criminological Analysis and Prevention]. Helvetyka [in Ukrainian].
- Dmytrenko, N. (2018). Subiektivni oznaky skladu viiskovykh zlochyniv. [Subjective elements of war crimes]. *Pravo i suspilstvo*, 6(2), 150–156 [in Ukrainian].
- Dmytrenko, N. (2019). Osoblyvosti profilaktyky ta poperedzhennia okremykh hrup zlochyniv u Zbroinykh Sylakh Ukrainy. [Features of the Prevention and Deterrence of Specific Categories of Crimes in the Armed Forces of Ukraine]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, 4, 101–105. <https://doi.org/10.32840/pdu.2019.4.15> [in Ukrainian].
- Karpenko, M. (2025). Poniattia ta zahalna kharakterystyka viiskovoi zlochynnosti yak naukova i prykladna problema. [The Concept and General Characteristics of War Crimes as a Scientific and Applied Problem]. *Informatsiia i pravo*, 2(53), 223–233. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.2\(53\).334253](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.2(53).334253) [in Ukrainian].
- Konventsiiia pro zakhyst tsyvilnoho naselennia pid chas viiny (Zhenevska konventsiiia IV). [Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War (Geneva Convention IV)] (1949). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text [in Ukrainian].
- Konventsiiia pro polipshennia doli poranenykh, khvorykh ta osib, yaki zaznaly korabelnoi avarii, zi skladu zbroinykh syl na mori (Zhenevska konventsiiia II). [Convention for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick, and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea (Geneva Convention II)] (1949). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text [in Ukrainian].
- Kryminalnyi kodeks Ukrainy. [Criminal Code of Ukraine]. № 2341-III (2001). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].
- Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. [Criminal Procedure Code of Ukraine]. № 4651-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian].
- Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy, Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia kryminalnoi vidpovidalnosti za zlochyny proty vstanovlenoho poriadku nesennia abo prokhozhenia viiskovoi sluzhby pid chas dii voiennoho stanu. [Draft Law on Amendments to the Criminal Code of Ukraine, the Criminal Procedure Code of Ukraine, and Other Legislative Acts of Ukraine Regarding the Strengthening of Criminal Liability for Crimes Against the Established Order of Performing or Serving in the Military During Martial Law]. № 11322 (2024). <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44373> [in Ukrainian].
- Puzyrevskiy, Ye. (2011). *Kryminolohichnyi analiz i zapobihannia viiskovym zlochynam*. [Criminological Analysis and Prevention of War Crimes]. (Avtoreferat dysertatsii kandydata nauk). Kharkivskiy natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].
- Puzyrevskiy, Ye. (2011). *Kryminolohichnyi analiz i zapobihannia viiskovym zlochynam*. [Criminological Analysis and Prevention of War Crimes]. (Dysertatsiia kandydata nauk). Kharkivskiy natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].

- Tsutskiridze, M. (2025). *Kvalifikatsiia viiskovykh kryminalnykh pravoporushen*. [Classification of Military Criminal Offenses]. DDUVS [in Ukrainian].
- Shepitko, V. (2008). *Osoba poterpiloho v systemi kryminalistychnoi kharakterystyky zlochyniv*. [The victim's identity in the system of criminalistic characterization of crimes]. *Problemy zakonnosti*, 93, 168–174 [in Ukrainian].
- Yahunov, D. (2025). *Zlochyny proty viiskovoi sluzhby v Ukraini u 2025 rotsi*. [Crimes

against military service in Ukraine in 2025]. <https://www.yahunov.in.ua/2025-milit> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 10.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.04.2026